

УДК 631.167

Лукомська Тетяна Валентинівна, к. е. н.
кафедра економіки, МДПУ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ В РЕГІОНІ

Анотація. В статті викладені результати дослідження щодо сучасних тенденцій виробництва свинини в регіоні.

Ключові слова: виробництво свинини, обсяги реалізації, поголів'я свиней, сільськогосподарські підприємства, господарства населення, фермерські господарства.

Annotation. Half is a staple food . In recent years the production of pork is decreased what does the reduction of the number of pigs , decreased average daily gain . Meat production is profitable only in specialized pig farms. They use the latest technology intensive and have a high level of logistical support. Breakage of large-scale farms and the transition of pork production in private farms prevent the introduction of new technical and technological achievements of world science and practice. Because of the high cost of pork is not competitive in foreign markets. Households are forced to sell their products only in the domestic market. Economic benefits of pig production is the rapid increase in volumes of production , compensation of additional investment in the area of logistic and financial resources and the improvement of technical and technological, and organizational components of biological production. In the study region reduce the number of pigs and pork sales of agricultural enterprises currently suspended. There is a clear trend towards an increase in pork production . The main factors which have a number of growth and productivity of pigs. However, the figures remain low technological efficiency, including performance indicators pig and product quality.

Keywords: production, sales volume, number of pigs, farms, and farms.

Постановка проблеми. Однією з важливих проблем подальшого розвитку агропромислового комплексу України є пошук ефективних механізмів виробництва сільськогосподарської продукції. Ці механізми повинні стимулювати виробника та забезпечити економічно вигідне її виробництво у всіх організаційно-правових формах господарювання незалежно від форм власності.

Серед основних галузей, що забезпечують населення м'ясними продуктами, значна частка припадає на свинарство. Починаючи з 1991 р. в Україні спостерігається зниження обсягів виробництва свинини, про що свідчить зменшення кількості поголів'я свиней, середньодобових приростів, виробництва м'яса в живій та забійній масі, погіршення показників економічної ефективності. Знижується технологічний рівень ведення галузі. Виробництво м'яса залишається рентабельним лише у спеціалізованих свинарських комплексах, які ведуть великотоварне виробництво, застосовують інтенсивні технології та мають високий рівень технічного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний теоретичний вклад у вирішення проблеми розвитку і підвищення ефективності виробництва свинини внесли вітчизняні науковці, такі як І.В.Свиноус,

В.І.Бойко, О.М. Шпичак, О.А. Шуст, П.М.Макаренко, Г.В.Ільїна, В.Ф. Іванюта, Б.В.Данилів, С.М.Приліпко, Є.Святківська та інші.

В роботах даних фахівців було детально вивчено ситуацію, що склалася в галузі свинарства, а також намічено шляхи виведення її з кризи. Однак, проблеми, які і в подальшому виникають в галузі свинарства ставлять перед науковцями та провідними фахівцями все нові й нові виклики, реагувати на які вони повинні своєчасно.

Виклад основного матеріалу. Запорізька область розташована в Степовій зоні України і відноситься до невеликої кількості мікророзон зі сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами для розвитку галузі свинарства, оскільки спеціалізується на вирощуванні зернових культур. За період реформування аграрного сектора економіки в розвитку галузі свинарства області, як в країні в цілому, відбулися негативні тенденції, наслідками чого є зменшення чисельності поголів'я тварин та обсягів виробництва продукції.

На обсяг виробництва свинини впливають два фактори: поголів'я свиней та рівень продуктивності свиней. Проведене дослідження свідчить, що починаючи з 1991 р. спостерігається процес різкого скорочення

поголів'я свиней. На початок 2013 р. порівняно з 1991 р. в Запорізькій області воно зменшилося в усіх категоріях господарств із 1034,2 тис. гол. до 370,3 тис. гол. Різде зменшення поголів'я тварин за аналізований період відбулося в основному в сільськогосподарських підприємствах.

На таку тенденцію суттєвий вплив мав диспаритет цін, оскільки починаючи з 1990 р. темпи зростання цін на промислову продукцію та послуги для потреб села в декілька разів перевищували темпи підвищення цін на сільськогосподарську продукцію. Крім того, зменшення поголів'я свиней у сільськогосподарських підприємствах відбулося внаслідок руйнації свинокомплексів.

На початкових етапах переходу економіки до ринкових відносин свинокомплекси опинилися в скрутному становищі через неможливість придбання кормів за дотованими цінами. Дотації виробникам та споживачам було скасовано, контроль за цінами – ліквідовано. Крім того, відмінено нетарифні імпорتنі обмеження. Зазначені факти призвели до ввозу імпортової м'ясної продукції. Через вищі темпи зростання цін порівняно із заробітною платою реальні доходи населення зменшилися, а відтак – знизився попит на м'ясну продукцію. Виробники опинилися у «цінових ножицях»: з одного боку – ціни на корми та інші ресурси швидко досягли світового рівня, з іншого – знизилися ціни на кінцеву продукцію.

До інших факторів, що негативно вплинули на розвиток свинарства належать реструктуризація господарств та перерозподіл землі. Приватизація та реструктуризація колишніх сільськогосподарських підприємств і поява нових форм господарювання призвели до невизначеності щодо кількості поголів'я свиней в господарствах. Порушено кормову базу в спеціалізованих господарствах, яка забезпечувала комплекси власними кормами, збанкрутували ферми-репродуктори, які забезпечували їх молодняком тварин.

Протягом 2002-2003 рр. порівняно з 2001 р. мало місце збільшення поголів'я свиней відповідно на 23,3 % і 44,1 %, що пояснюється, передусім, підвищенням ринкових цін на свинину. Через неврожай зернових культур у 2003 р. скорочено поголів'я свиней у 2004-2005 рр. Особливо це стосується

сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств.

У 2008 р. відбулося скорочення поголів'я свиней у всіх категоріях господарств. Так, у сільськогосподарських підприємствах воно зменшилося порівняно з 2007 р. на 27,8 тис. гол., в фермерських господарствах – на 3,3 тис. гол., в особистих селянських господарствах – на 27,7 тис. гол. На початок 2013 р. мало місце збільшення поголів'я свиней за всіма категоріями господарств порівняно з 2008 р. на 56,8 тис. гол., в т. ч. у сільськогосподарських підприємствах – на 48,3 тис. гол., фермерських господарствах – на 7,4 тис. Гол.

За рівнем виробництва свинини в Україні Запорізька область має незначну питому вагу, а саме – 5,7 %. Розглядаючи динаміку виробництва свинини в Запорізькій області в Україні в цілому за останні 10 років слід відмітити неоднакову тенденцію.

Різде скорочення виробництва свинини в сільськогосподарських підприємствах як в цілому в Україні, так і в Запорізькій області відбулося в 2003 р. Обсяг виробництва становив 68 тис. т, в Запорізькій області – 5,7 тис.т. Починаючи з 2005 р. відбувається поступове збільшення обсягів виробництва свинини.

В 2013 р. в Україні вироблено свинини в сільськогосподарських підприємствах в 3,8 раза, а в Запорізькій області – в 3,6 раза більше, порівняно із 2001 р. У фермерських господарствах, починаючи з 2003 р., має місце поступове збільшення виробництва свинини. В Україні виробництво свинини збільшилося в 2013 р. порівняно із 2003р. у 15 разів, а в Запорізькій області – у 12,1 раза. Найменший відсоток виробництва свинини в загальному його виробництві в Україні фермерські господарства Запорізької області мали в 2008 р. – 2,8 %, а найбільший у 2005 р. – 7 %.

Виробництво свинини в особистих селянських господарствах характеризується поступовим зменшенням. Протягом 2003-2013 рр. воно скоротилося в Україні на 28,3 %, а у Запорізькій області на 19,7 %. Найменший відсоток виробництва свинини особистими господарствами населення Запорізької області в Україні був у 2005 р. – 2,7 %, а найбільший у 2007 р. та 2009 р. – 4,0 %.

Разом із скороченням обсягів виробництва свинини зменшилися й обсяги реалізації. Обсяг виробництва свинини визначають за двома показниками. Перший характеризує обсяг виробництва м'яса, сала і харчових субпродуктів м'ясної промисловості. За цим показником визначають, які ресурси має держава для постачання населенню м'яса. Другий показник характеризує виробництво м'яса в народному господарстві і дає уявлення про виробництво м'яса та сала внаслідок промислового і внутрішньогосподарського забою тварин. Відтак, протягом останніх 10 років виробництво свинини збільшилося на 39,2 %. Найкращого результату за цим показником досягли фермерські господарства, які збільшили виробництво свинини у 13 разів. У сільськогосподарських підприємствах цей показник збільшився у 2,8 раза. Щодо особистих селянських господарств, то вони зменшили виробництво свинини на 16,5 %.

Тенденція перевищення обсягів реалізації свинини порівняно з обсягами її вирощування є загрозливою з огляду на те, що це зумовлює згортання виробництва у галузі. Найбільш чітко виявлення процесів, що нині мають місце у свинарстві, відбувається при вивченні послідовних рядів значень виробництва свинини за кожен рік, розташованих у хронологічному порядку. В результаті проведеного аналізу встановлено, що абсолютний базисний приріст у сільськогосподарських підприємствах характеризує тенденцію до збільшення виробництва свинини в 3,5 раза в 2010 р., порівняно з 2003 р. З точки зору абсолютного ланцюгового приросту найбільш кризовим виявився 2004 р, коли показник склав – 2,9 тис. т свинини, що становить 24 % у відношенні до попереднього року. В особистих селянських господарствах, починаючи з 2003 р., спостерігається поступове зниження абсолютного базисного та ланцюгового приросту виробництва свинини. Як результат, абсолютне значення 1 % зменшення виробництва продукції становило 161 т свинини. Щодо фермерських господарств, то вони протягом 10 років поступово збільшують виробництво свинини. В 2013 р. в цих господарствах вироблено в 9,3 раза більше свинини, порівняно з 2003 р. У зв'язку із тим, що швидкість зміни валового

виробництва свинини в межах періоду не-однакова, для порівняння однойменних характеристик швидкості в межах дослідження визначено абсолютне прискорення (уповільнення). Цей показник характеризує коливання в швидкості зміни досліджуваного явища, як у сільськогосподарських підприємствах, так і фермерських та особистих селянських господарствах.

В сільськогосподарських підприємствах, починаючи з 2004 р., спостерігається прискорення динаміки зміни виробництва свинини, тоді як уповільнення було присутнє протягом 2001-2003 рр. У відношенні до суспільного сектора середній абсолютний приріст має тенденцію до збільшення і за досліджуваній період складає 150 т. Це свідчить про те, що в сільськогосподарських підприємствах відбувається підвищення темпів виробництва свинини. Щодо особистих селянських господарств, то в них починаючи з 2001 р., спостерігається поступове уповільнення виробництва свинини і за досліджуваній період абсолютний приріст складає лише 200 т. У фермерських господарствах середній абсолютний приріст склав 62 т.

Економічними перевагами свинарства є швидке нарощування обсягів продукції, відшкодування додаткових вкладень у галузь матеріально-технічних і фінансових ресурсів та удосконалення техніко-технологічних, біологічних та організаційних складових виробництва. Подрібнення великотоварних господарств і перехід виробництва свинини в особисті господарства населення унеможливають запровадження новітніх технічних і технологічних досягнень світової науки та практики, відповідно конкурентоспроможності на світовому ринку м'яса, досягнення необхідної якості свинини згідно з вимогами СОТ та ЄС. Через різке скорочення рівня споживання традиційного продукту харчування українського населення – свинини та недоступність зарубіжних ринків для її збуту сільськогосподарські підприємства змушені реалізовувати свою продукцію лише на внутрішньому ринку.

Висновки. В досліджуваному регіоні зменшення поголів'я свиней та обсягу реалізації свинини у сільськогосподарських підприємствах наразі призупинено. Спостерігається чітка тенденція до збільшення вироб-

ництва свинини, основними факторами чого є зростання поголів'я та продуктивності свиней. Проте, залишаються низькими пока-

зники технологічної ефективності, зокрема продуктивність свиначства та показники якості продукції.

Список літератури.

1. Бойко В. І. Ринок м'яса: проблеми формування ресурсного потенціалу / В. І. Бойко // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С. 97-103.
2. Дієсперов В. Визначення ефективності у сільськогосподарському підприємстві / В. Дієсперов // Економіка України. – 2007. – № 10. – С. 70-78.
3. Кириленко І. Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи: монографія / І. Г. Кириленко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 452 с.
4. Кравець І. В. Основні напрями підвищення ефективності виробництва свинини / І. В. Кравець // Вісн. ЖНАЕУ. – №1(26). – Т.2. – 2010. – С. 224-232.
5. Пархоменко Л. М. Теоретичні основи дослідження економічної ефективності сільськогосподарського виробництва в умовах ринку / Л. М. Пархоменко // Економіка АПК. – 2006. – № 8. – С. 82- 87